

ביאור בדרך אפשר

42 וַיָּבֵא הַפִּיֹתָהּ לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ, וּבְתֵרוֹם אֲנֹקְלוֹס מִפְּרֵשׁ שֶׁהַמְּלֹאכָה
43 הַאֲמֹרָה בְּכַתּוּב הִיא "לְמַבְדֵּק בְּכַתְּבֵי חוֹשְׁבְּנֵיהָ"⁵, לְבִדּוּק בְּכַתְּבֵי
44 חֲשׁוֹבוֹתָיו, עֵיסוֹק שֶׁכֵּן דּוֹרֵשׁ עֵינָיו, וְנִמְצָא שֶׁהָיָה טְרוּד בְּעִסְקָיו, וְגַם
45 אֲחֵר־כֶּף בְּתַקּוּפָה מֵאוֹחֶרֶת יוֹתֵר בְּחֵייו כְּשֶׁהָיָה יוֹסֵף מְלֶךְ בְּמִצְרַיִם,

46 כַּמְסוּפֵר בְּתוֹרָה הָיָה טְרוּד מְאֹד

47 בְּנִיהוּל מְדִינַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ

48 שְׁפָתוֹבֵב⁶ שֶׁפְּרַעַה הַשְּׁלִיט בְּמִצְרַיִם

49 אָמַר לְיוֹסֵף וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק כָּל

50 עַמִּי (וּפִירֵשׁ רִש"י: "יִשָּׁק, יִתּוֹן,

51 יִתְפָּרַס, כֹּל צָרְכֵי עַמִּי יִהְיֶה נֶעֱשִׂים עַל

52 יָדְךָ, כְּמוֹ וּבֵן מִשְׁק בֵּיתִי, וְכִמוֹ נִשְׁקוּ

53 בְּר..."), וּבְלִעְדֵיךָ לֹא יָרִים

54 אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ בְּכָל

55 אֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁזֶהוּ תַּפְקִיד רַב

56 אַחֲרֵיתוֹ כֹּל כֵּךְ לִגְבֵי כֹל אֶרֶץ מִצְרַיִם

57 הוּא טָרַח רַב וּלְכַאוּרָה הִיא אֲמֹרָה

58 לְגִוּוֹם לְיוֹסֵף לִהְיוֹת טְרוּד מְאֹד בְּעֵינָיו

59 הָעוֹלָם הַזֶּה, מְכַל-מְקוֹם לֹא הָיָה

60 בְּזָה בְּתַפְקִידוֹ כְּמֶלֶךְ עַל כֹּל הָעַם

61 הַמִּצְרַיִם שׁוֹם מְנִיעָה כָּלֵל אֶפִּילוֹ

62 לֹא מְנִיעָה מוֹעֲטַת לְעִבּוּדָתוֹ שֶׁל

63 יוֹסֵף בְּעֵינָיו עֲבוּדַת ה', כִּיּוֹן שְׁגָם

64 בָּעֵת שֶׁהָיָה טְרוּד בְּעֵינָיו

65 הִנְהִיגַת הַמְּלֹאכָה אוֹ חֲשִׁיבַת

66 הַחֲשׁוֹבוֹנוֹת, וּלְכַאוּרָה הִיא טְרוּד

67 מְאֹד בְּדַבְרִים אֵלּוּ הִנֵּה בְּשַׁעַת

68 מְעַשָּׂה תוֹךְ כִּדֵי הַעִיסוֹק בְּדַבְרִים

69 אֵלֶּה הָיָה יוֹסֵף בְּטֵל לְאִלּוּקוֹת כְּבִיטוּל

70 מוֹחֲלֵט וְהִיא כְּמוֹ מְרַכְּבָה

71 לְאִלּוּקוֹת, דָּבָר שֶׁלֹּא מְצִינֵה אֲצֵל

72 הַשְּׂבִטִים, אַחִי יוֹסֵף, שְׂכָרֵי לִהְיוֹת

73 בְּטֵלִים לְאִלּוּקוֹת פֶּרֶשׁוֹ מִטְרוּדוֹת הָעוֹלָם

74 וְהוּא רוֹעֵי צֶאֱן, כְּמִבּוּאָר לְעִיל.

75 וּמִמְשִׁיךְ וּמִבָּאָר שֶׁהַחֲבֻדָּה בֵּין אֹפֶן

76 הָעֲבוּדָה שֶׁל יוֹסֵף לְאֹפֶן הָעֲבוּדָה שֶׁל

77 הַשְּׂבִטִים הַמְּבֹאָר לְעִיל, אֵינוֹ מִלְּמַד עַל

78 חִסְרוֹן עֲבוּדַת הַשְּׂבִטִים.

79 וְהִנֵּנוּ, שְׂכָל אֶחָד מֵהַשְּׂבִטִים

80 הֵן יוֹסֵף וְהֵן שָׂאֵר הַשְּׂבִטִים הָיָה

81 שְׁלָם בְּעִבּוּדָתוֹ אֵת ה' בְּצוּרָה

82 כְּמוֹ שְׁפָתוֹבֵב⁴ בְּתוֹרָה לְגַבֵּי הַעִיסוֹקִים שֶׁל יוֹסֵף כְּאִשֶּׁר הִיא בְּבֵית פּוֹטִיפֵר

1 וּמְקַנְהָ רַב שֶׁל צֶאֱן וּבִקֵּר הָיָה לְבָנֵי רְאוּבֵן וּלְבָנֵי גַד עֲצוּם
2 מְאֹד, וַיִּרְאוּ בְנֵי גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶת אֶרֶץ גּוֹ' עַבְר הִירְדֵן הַמּוֹרָחִי וְהִנֵּה
3 הַמְּקוֹם מְקוֹם מְקַנְהָ גּוֹ' וַיֹּאמְרוּ גּוֹ' בְנֵי גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֹשֶׁה
4 רְבִינוּ יִמֵן אֶת אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְעַבְדֵיךָ לְאַחֲזָהּ שֵׁם יְגוּרוֹ, אֵל
5 תַּעֲבֹרְנוּ אֶת הִירְדֵן¹ לְתוֹךְ אֶרֶץ
6 יִשְׂרָאֵל.

7 וּמְבַאָר בְּמִאֲמָר דְּבוּרֵי-

8 הַמִּתְחִיל הַפּוֹתַח בְּפִסּוּק הִנֵּה

9 'וּמְקַנְהָ רַב' מֵאֵת אֲדוֹמוֹר מְהוֹרָשׁ

10 בְּשֵׁנַת תְּרַכ"ט², לְפָנֵי מֵאָה

11 שְׁנָה, מֵאֵה שָׁנָה לְפָנֵי אֲמִירַת מֵאֵמֶר

12 זֶה עַל יַדֵי הַרְבֵּי בִּשְׁנַת תְּשַׁכ"ט שֶׁרָשׁ

13 הָעֵנִיץ לְפָנֵי פְּנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים מֵהַ

14 שְׂבִקְשׁוּ בְנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גַד

15 אֶת עֵבֶר הִירְדֵן מִמּוֹרָח וְלֹא רִצּוּ

16 נִחַלֵּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲצֻמָּה כְּמוֹ שָׂאֵר

17 הַשְּׂבִטִים, עַל-פִּי הַמְּבַאָר

18 בְּמִאֲמָר שֶׁל רַבְּנוֹ הַזֶּקֶן³

19 בְּעֵינָיו הַחֲלוּקִים הַחֲבֻדָּה בֵּין הַדְּרָגָה

20 הַרוּחָנִית שֶׁל יוֹסֵף לְכָל שָׂאֵר

21 הַשְּׂבִטִים, אַחִי יוֹסֵף שֶׁהַשְּׂבִטִים

22 מִלְּבַד יוֹסֵף הָיוּ רוֹעֵי צֶאֱן, וְהִנֵּנוּ

23 שְׂבִיחֵנוּ לְהֵם עֲבוּדָה תַּעֲסוּקָה

24 שֶׁלֹּא תְּבַלְבֵּל אוֹתָם מֵעֲבוּדַת ה'

25 וַיִּבְכְּלוּ לְהִיּוֹת מְרַכְּבָה

26 לְאִלּוּקוֹת בְּטֵלִים לְאִלּוּקוֹת כְּבִיטוּל

27 הַמְּרַכְּבָה שֶׁאֵין לֵה כֹּל רִצּוֹן מִשְׁלָה

28 וְהִיא תְּלוּיָה לְגַמְרֵי כְּמִי שְׂמוּבִיל אוֹתָהּ

29 גַּם אֶפִּילוֹ בָּעֵת עֵסְקָם בְּעִבּוּדָה

30 בְּעֵינָיו הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יָהִי

31 בְּכַחֲשֵׁת הַפְּרוּד הַפְּרוּד מִהַדְּבָקוֹת

32 בְּאִלּוּקוֹת מְחַמַּת עֵסְקֵי עוֹלָם-

33 הִנֵּה שְׂמֵעִלִּים וּמִסְתִּירִים עַל

34 הָאִלּוּקוֹת וּמִטְרִידִים אֵת דַּעְתּוֹ שֶׁל

35 הָאָדָם, וְאֵילוֹ הַעִיסוֹק כְּרוּעָה צֶאֱן לֹא

36 גּוֹרֵם לְאִדָּם לִהְיוֹת שְׂקוּעַ וְטְרוּד בְּעֵינָיו

37 הָעוֹלָם הַזֶּה. מֵהַשְּׂאֵינֵן יוֹסֵף,

38 הִנֵּה אֶף שֶׁהָיָה עִסוֹק בְּעֵינָיו

39 הָעוֹלָם בְּדַבְרִים כְּאֵלֶּה שְׂבוּרָךְ כֹּלֵל,

40 בְּאִדָּם רְגִיל, כֵּן מְעַסְקִים וּמִטְרִידִים,

41 כְּמוֹ שְׁפָתוֹבֵב⁴ בְּתוֹרָה לְגַבֵּי הַעִיסוֹקִים שֶׁל יוֹסֵף כְּאִשֶּׁר הִיא בְּבֵית פּוֹטִיפֵר

בס"ד. שבת פרשת מטות-מסעי, מברכים החודש מנחם-אב, ה'תשכ"ט

(הנחה בלתי מוגה)

1 וּמְקַנְהָ רַב הָיָה לְבָנֵי רְאוּבֵן וּלְבָנֵי גַד עֲצוּם
2 מְאֹד, וַיִּרְאוּ אֶת אֶרֶץ גּוֹ' וְהִנֵּה הַמְּקוֹם
3 מְקוֹם מְקַנְהָ גּוֹ' וַיֹּאמְרוּ גּוֹ' יִמֵן אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת
4 לְעַבְדֵיךָ לְאַחֲזָהּ, אֵל תַּעֲבֹרְנוּ אֶת הִירְדֵן¹. וּמְבַאָר
5 בְּמִאֲמָר דְּבוּרֵי-הַמִּתְחִיל הִנֵּה בְּשֵׁנַת תְּרַכ"ט²,
6 לְפָנֵי מֵאָה שְׁנָה, שֶׁרָשׁ הָעֵנִיץ מֵהַ שְׂבִקְשׁוּ בְנֵי
7 רְאוּבֵן וּבְנֵי גַד אֶת עֵבֶר הִירְדֵן, עַל-פִּי הַמְּבַאָר
8 בְּמִאֲמָר שֶׁל רַבְּנוֹ הַזֶּקֶן³ בְּעֵינָיו הַחֲלוּקִים בֵּין יוֹסֵף
9 לְכָל הַשְּׂבִטִים, שֶׁהַשְּׂבִטִים הָיוּ רוֹעֵי צֶאֱן, וְהִנֵּנוּ
10 שְׂבִיחֵנוּ לְהֵם עֲבוּדָה שֶׁלֹּא תְּבַלְבֵּל אוֹתָם וַיִּבְכְּלוּ
11 לְהִיּוֹת מְרַכְּבָה לְאִלּוּקוֹת גַּם בָּעֵת עֵסְקָם בְּעִבּוּדָה,
12 וְלֹא יָהִי בְּכַחֲשֵׁת הַפְּרוּד מְחַמַּת עֵסְקֵי עוֹלָם-
13 הַזֶּה. מֵהַשְּׂאֵינֵן יוֹסֵף, הִנֵּה אֶף שֶׁהָיָה עִסוֹק
14 בְּעֵינָיו הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁפָתוֹבֵב⁴ וַיָּבֵא הַפִּיֹתָהּ
15 לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ, "לְמַבְדֵּק בְּכַתְּבֵי חוֹשְׁבְּנֵיהָ"⁵,
16 שֶׁהָיָה טְרוּד בְּעִסְקָיו, וְגַם אֲחֵר־כֶּף כְּשֶׁהָיָה מְלֶךְ
17 בְּמִצְרַיִם, הָיָה טְרוּד מְאֹד, כְּמוֹ שְׁפָתוֹבֵב⁶ וְעַל פִּיךָ
18 יִשָּׁק כָּל עַמִּי, וּבְלִעְדֵיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ
19 וְאֶת רַגְלוֹ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁזֶהוּ טָרַח רַב,
20 מְכַל-מְקוֹם לֹא הָיָה בְּזָה שׁוֹם מְנִיעָה כָּלֵל
21 לְעִבּוּדָתוֹ, שְׁגָם בָּעֵת שֶׁהָיָה טְרוּד בְּעֵינָיו הִנְהִיגַת
22 הַמְּלֹאכָה אוֹ חֲשִׁיבַת הַחֲשׁוֹבוֹנוֹת, הִנֵּה בְּשַׁעַת
23 מְעַשָּׂה הָיָה מְרַכְּבָה לְאִלּוּקוֹת. וְהִנֵּנוּ, שְׂכָל אֶחָד
24 מֵהַשְּׂבִטִים הָיָה שְׁלָם בְּעִבּוּדָתוֹ, שֶׁהָיָה יַעֲקֹב

(1) פרשתנו (מטות, לב, א-ה). (2) סה"מ תרכ"ט ע' רפא ואילך. (3) מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' קצב ואילך. הוספות לתו"א ויחי קג, סע"א ואילך. וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' א'ש"ל. (4) וישב לט, יא. (5) תרגום אונקלוס שם. (6) מקץ מא, מ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

והתעסקות זו לפעל על השבטים שיהיו בבחינת פרוז מדבקותם 43
 באלקות באפן דבחינת מרפכה ויררו ממדרגתם, ומשום זה כדי 44
 למנוע את המצב הזה של פרוז מהדבקות המחוללת באלוקות הנה 45
 כשהצרכו השבטים לבחור להם מלאכה להתעסק בה לפונסתם, 46
 שיהיו פתיב⁹ בתורה וברכך ה' 47
 אלקיך בכל אשר תעשה, 48
 ומשמעות הכתוב היא שאננם הפרנסה 49
 באה מלמעלה, בברכת ה', אבל האדם 50
 מצויר צריך לעשות השתוללות בדרך 51
 הטבע כדי לעשות כלי לברכת ה' ולכן 52
 גם השבטים היו צריכים לבחור לעצמם 53
 עיסוק כלשהו, בחרו להיות רועי 54
 צאן, שפיון שזוהי מלאכה 55
 שנעשית מחוץ לשאון רעש 56
 העיר ואפשר לעשותה מחוץ לעיר 57
 וללא טירדה וטירחה יתירה, לא 58
 תבלבל אותם מעבודתם את ה' 59
 ויוכלו לעבוד את ה' בדבקות של 60
 'מרכבה' ללא הפרעה. 61
 מה-שאין-כן יוסף הנה 62
 בחינת 'צדיק עליון'¹⁰, 63
 כמבואר בקבלה וחסידות, יוסף נקרא 64
 'צדיק עליון' (בחינת 'משפיע' הממשיך 65
 ומגלה אלוקות מלמעלה למטה, 66
 ובנימין נקרא 'צדיק תחתון', בחינת 'מקבל' המתבטל ועולה מלמטה למעלה, 67
 מתוך תשוקה להתקרב למשפיע ולקבל ממנו, וכמבואר בלקוטי תורה' לרבנו 68
 הזקן: "יוסף הצדיק הוא בחינת המשכה והשפעה מלמעלה למטה... ויוסף 69
 הוא המשביר... והיינו שכל המשכות וגילוי אלוקות בנבראים הוא על ידי 70
 נשמת יוסף, ובנימין הצדיק הוא העלאה ממטה למעלה והיינו שהתעלות כל 71
 הנבראים להיכלל תחת כנפי השכינה הוא על ידי נשמת בנימין.. ועל כן שניהם 72
 קרויין צדיקים כי צדיק הוא בחינת התקשרות משפיע ומקבל אלא שיוסף הוא 73
 צדיק עליון שמקשר המשפיע למקבל וממשיך השפע מלמעלה למטה, ובנימין 74
 הוא צדיק תחתון שמקשר המקבל למשפיע ומעלה ממטה למעלה" 75
 ששרשו של יוסף מעולם האצילות, שכל הענינים שם בעולם 76
 האצילות הם באפן של אחדות כי מאחר שכל הענינים בטלים לאלקות 77
 בביטול מוחלט, אחדות ה' ניכרת בגלוי, וכמאמר הוהר שבעולם האצילות 78
 "איהו וחייהו חד, ואיהו וגרמוהו חד"¹¹, הוא, הקדוש-ברוך- 79
 הוא והאורות (של עשר הספירות) אחד, והוא והכלים (שבאמצעותם מאירים 80
 ומתגלים האורות) אחד, היינו שאין שום מציאות נפרדת מהאלוקות עצמה 81
 ועד כדי כך הוא הביטול לאלוקות בעולם האצילות שנקרא עולם 82
 האצילות עולם האחדות¹², הינו, שגם ענין העולם שבו וברך 83
 כלל 'עולם' מלשון העלם הוא מציאות נפרדת מהאלוקות (שהרי גם אפילו 84

1 ויצחק יצא ממנו עשו, הרי יעקב מטתו שלמה⁷ וכל בניו בלי יוצא מן
 2 הכלל היו צדיקים עובדי ה', אלא שיהיו בני יעקב חלוקים לשתי
 3 תנועות שונות בעבודה גופא בעבודת ה' עצמה, התנועה של יוסף
 4 שהיא עבודת ה' תוך כדי עיסוק בעניני העולם והתנועה של שאר השבטים
 5 שהיא עבודת ה' תוך ניתוק מעניני
 6 העולם.
 7 וטעם הדבר שהיה ביניהם הבדל,
 8 ואופן העבודה של השבטים היה שונה
 9 מאופן העבודה של יוסף הוא, לפי
 10 ששרשו השורש והמקור של נשמות
 11 השבטים למעלה הוא מבחינת
 12 שנים-עשר בקר דבריה-
 13 יצירה-עשה', עולם
 14 הפרוד⁸, מסופר בספר מלכים
 15 ששלמה המלך עשה בבית המקדש
 16 הראשון אגן מים העומד "על שני עשר
 17 בקר גו" (עמודי בסיס בצורת בקר)
 18 ומבואר בקבלה וחסידות שהדבר קשור
 19 בעולם הבריאה, שבשונה מעולם
 20 האצילות שהוא 'עולם האחדות' כי
 21 בעולם האצילות הביטול לאלוקות הוא
 22 ביטול מוחלט ואחדות ה' היא בגלוי,
 23 הרי בעולם הבריאה, ובהמשך לזה
 24 בעולמות יצירה ועשייה, יש מציאות
 25 של נבראים ולכן הוא נקרא 'עולם הפירוד' (הקשר בין 'שנים עשר בקר'
 26 למציאות הנבראים הוא שהמציאות של העולמות והנבראים מורכבת מ"ב
 27 גבולי אלכסון". כלומר, המציאות המוגדרת בשטח ומקום מסויים ומוגבל,
 28 מורכבת מששת הכיוונים והקצוות, מעלה ומטה וארבע הרוחות; ומספר
 29 מקומות המפגש - הזוויות - שבין ה"קצוות" השונות הוא שנים עשר,
 30 ובפנימיות העניין הם שש המידות העליונות שמצד ההתכללות וההתחברות
 31 בניהן הן כלולות משתים עשרה בחינות, והיא מדרגת "חיות הקודש", בחינת
 32 "בהמה", ועיקר הארתן היא החל מעולם ה"בריאה" (ראשית מציאות
 33 הנבראים הנפרדים מאלוקות), כך ש"ב גבולי אלכסון" הן בבחינת "שתיים
 34 עשרה בקר" (המסמל את המציאות הגשמית, בחינת בהמה), שהן שתיים
 35 עשרה הבחינות של המידות כפי שהן משתקפות במדרגת הנבראים, ועל
 36 השייכות המיוחדת של העניין לשבטים מבואר בלקוטי תורה' לאדמו"ר הזקן,
 37 "הי"ב שבטים הם מרכבה דבחינת מלכות שהם הנקראים י"ב בקר, שלשה
 38 פונים צפונה כו' והים עליהם מלמעלה, הים היינו המלכות דאצילות שהוא
 39 עליהם מלמעלה... ועליה זו הוא על-דרך והחיות נושאות את הכסא...")
 40 ולכן מאחר ששורש הנשמות של השבטים הוא מעולם הבריאה שייכותם
 41 והתעסקותם של השבטים בעניני העולם אילו היו מתעסקים בעניני
 42 העולם הכרוכים בטרחה רבה וגורמים טרדה גדולה היתה יכולה שייכות

(7 ויק"ר פל"ו, ה. פירש"י ויחי מזו, לא. ובכ"מ. 8) ראה תו"א וישב כה, א ואילך. ובכ"מ. 9) פ' ראה טו, יח. 10) ראה זח"א קנג, ב. תו"א תרומה פ, ד. לקו"ת פ' ראה כה, ד. כז, ד. 11) תקו"ז בהקדמה (ג, ב). 12) ראה לקוטי הש"ס להאריז"ל מסכת שבת בתחילתה. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 עולם האצילות נקרא בשם 'עולם' (13) הוא באפן של
2 אחרות ולמעשה גם העולם שבאצילות בטל לאלוקות, ובעולם
3 האחרות לא שָׁךְ שֶׁעֲנָנָן אֶחָד פִּרְיעַ ויבלבל לענן שני¹⁴
4 כי כל העניינים כולם מתבטלים אל האלוקות, וְלִכֵּן הִנֵּה גַם הָעֶסֶק של
5 יוסף בעניני העולם לא פֵּעַל
6 פְּרִיד מְדַבְּקוֹתוֹ בְּאֵלֵקוֹת 1
7 בְּכַחֲנֵת מְרַבֶּה אלא יוסף נשאר 2
8 דבוק באלוקות בדבקות מוחלטת גם 3
9 תוך כדי העיסוק בעניני העולם, 4
10 כמבואר לעיל.
11 וְזֶהוּ גַם הַטַּעַם, לפי פנימיות הדברים, 5
12 מֵה שֶׁבִּנְי גָּד וּבְנֵי רְאוּבֵן שלא 6
13 היו בדרגת יוסף אלא בדרגת השבטים 7
14 בְּקִשׁוֹ מַמְשֵׁה רַבְּנוּ לַתַּת לָהֶם לַנְּחִלָּה 8
15 אֶת עֶבֶר הַיְרֵדוֹן, מְקוֹם מְקַנְהָ, 9
16 בִּינּוֹן שֶׁבְּחָרוּ לָהֶם לְהִיּוֹת רוּעֵי 10
17 צֵאן, כִּמוֹ הַשְּׁבִטִים כְּדֵי שֶׁעֲנָנָי 11
18 הָעוֹלָם שְׁבָהֶם הִיוּ צְרִיכִים לְהַתְּעֵסֵק 12
19 אִילוּ הִיוּ נִכְנָסִים לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל לֹא 13
20 יִבְלְבְּלוּ אוֹתָם מֵעֲבוֹדָתָם אֵלָא 21
22 שֶׁל 'מרכבה'.
23 (ב) אֶף עֲדִין גַּם לְאַחַר שֶׁהוֹסֵב 24
25 הַהַבְּדֵל בֵּין אוֹפֵן עֲבוֹדַת ה' שֶׁל יוֹסֵף 26
27 לְאוֹפֵן עֲבוֹדַת ה' שֶׁל שאר השבטים 27
28 צָרִיךְ לְהִבְיֵן, שֶׁהָרִי מֵה 28
29 שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל בְּעֲנֵן הַחֲלוּק 29
30 הַהַבְּדֵל בֵּין יוֹסֵף לְכָל 30
31 הַשְּׁבִטִים, עֲדִיין אֵינּוּ מְסַפֵּיק 31
32 לְבָאָר בְּנוֹגַע לְשִׁבְטִים גּוֹפֵא 32
33 עֲצָמָם, הַחֲלוּק הַהַבְּדֵל בֵּין בְּנֵי 33
34 גָּד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְשִׁבְטִים 34
35 וְמֵה הַסִּיכָה שְׁבִין 35
36 הַשְּׁבִטִים עֲצָמָם בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן 36
37 וְאִילוּ שאר השבטים בחרו לעבוד את 37
38 ה' בְּדוּכָם שֶׁל שאר השבטים?
39 וְיֵשׁ לְבָאָר זֶה עַל־פִּי מֵה 38
40 שֶׁכְּתוּב בַּמִּדְרָשׁ¹⁵ "שִׁבְט 39
41 רְאוּבֵן וְגַד שֶׁהִרְחִיקוּ עֲצָמָן 40
42 מִן הַגָּזֵל, לְפִיכָךְ נָתַן לָהֶם 41
43 הַקֶּבֶץ נְחֻלָּתָם בְּמָקוֹם שֶׁאֵין 42
43 בּוֹ גָּזֵל, שֶׁנֶּאֱמַר וְהִנֵּה הַמָּקוֹם מְקַנְהָ" וְגו'.

וְהַבְּאוּר בְּזֶה בְּפִנְיֵמִיּוֹת הָעֲנָנִים, דְּהִנֵּה כָּשֶׁם שֵׁישׁ עֲנָנָן
הַגָּזֵל בְּלִעְמַת־זֶה, גּוֹל כְּפִשׁוֹטוֹ שְׁהוּא דְּבַר שְׁלִילִי הַשִּׁיךְ לְצַד הָאֲחֵר
שְׁאִינוֹ צַד הַקְּדוּשָׁה (הַנִּקְרָא 'לְעוֹמַת־זֶה' עַל שֵׁם הַכְּתוּב בְּקוּהַלֵּת 'בְּיוֹם טוֹבָה
הָיָה טוֹב וּבְיוֹם רַעִה רָאָה גַם אֵת זֶה לְעוֹמַת־זֶה עֲשֵׂה אֱלֹקִים) כְּמוֹ-כֵן
יִשְׁנֹו עֲנָנָן הַגָּזֵל גַּם בְּקִדְשָׁה,
גּוֹל בְּמוֹבֵן הַחַיּוּבִי שֶׁזֶהוּ פְּלִלוֹת
הַתּוֹכֵן הַכְּלָלִי שֶׁל עֲנָנָן הַבְּרוּרִים,
כְּמִבְּאוּר בְּהַרְחֵבָה בְּקִבְלָה וְחִסְדוֹת
שְׁבַתוֹךְ הַמְּצִיאוֹת הַגְּשֵׁמִית יִשְׁנֵם
נִיּוּצוֹת קְדוּשִׁים שֶׁל אֱלֹקוֹת וְכִשְׁהוֹדִי
בֹא אִתָּם בְּמַגַּע בְּדֶרֶךְ הַרְּאוּיָה, הֵינּוּ
שְׁעוֹשֵׂה בְּהֵם שִׁימוּשׁ לְקִיּוֹם מִצְוֹת
וְכִדּוּמָה, הַטּוֹב, הוּא הַנִּיּוּצוֹן הָאֱלֹקִי,
נִפְרָד מֵהַרְעֵ, הִיא הַמְּצִיאוֹת הַגְּשֵׁמִית
וְעוֹלָה לְשׁוֹרְשׁוֹ וּמְקוּרֹו הַעֲלִיּוֹן מִשֵּׁם
'נִפְל' וִיִּרַד לְמַטֵּה דְּכִיּוֹן שֶׁנּוּצוֹת
הַקְּדוּשָׁה נִמְצָאִים בְּדְבָרִים
הַגְּשֵׁמִיִּים שֶׁבְּעוֹלָם, הָרִי
פְּעוּלַת הַבְּרוּר וְלִקְיַחַת נְצוּץ
הַקְּדוּשָׁה שֶׁבְּדָבָר הַגְּשֵׁמִי
וְהַעֲבֵרָתוֹ מֵרְשׁוֹת הַגְּשֵׁמִיּוֹת וְהִפְךָ
הַקְּדוּשָׁה לְרְשׁוֹת הַקְּדוּשָׁה הוּא עֲנָנָן
שֶׁל גָּזֵלָה כְּשֵׁם שֶׁגּוֹלָה בְּמוֹבֵן
הַשְּׁלִילִי הִיא הַעֲבֵרַת הַדְּבַר הַנְּגוּל
מֵרְשׁוֹת הַנְּגוּל לְרְשׁוֹת הַגּוֹלָן.
וְכְּמוֹכֵן גַּם מִמֵּה שֶׁכְּתוּב
בַּמִּדְרָשׁ¹⁶ שֶׁאֲמַר יַעֲקֹב
לְעֵשׂוֹ: "שְׁנֵי עוֹלָמוֹת לְפָנֵינוּ,
הָעוֹלָם-הַזֶּה וְהָעוֹלָם-הַבָּא
כּוֹי, טַל אֶתָּה הָעוֹלָם-הַזֶּה
וְאֲנִי אֶטַל הָעוֹלָם-הַבָּא כּוֹי,
וְלִכְלֵל אֶחָד יִהְיֶה חֶלֶק מִשְׁלוֹ אוֹתָהּ
שֶׁעַד נָטַל עֲשׂוֹ חֶלְקוֹ הָעוֹלָם-
הַזֶּה וְיַעֲקֹב נָטַל חֶלְקוֹ
הָעוֹלָם-הַבָּא, וְיִכְשָׁבָא יַעֲקֹב
מִבֵּית לָבָן לְאַחַר שֶׁהִיָּה שֵׁם עֲשׂוֹיִם
שְׁנֵה וְרָאָה לוֹ עֲשׂוֹ פְּנִים
וּבְנֹוֹת, עֲשׂוֹי רָאָה שְׁלִיעֵקֵב יֵשׁ בָּיִם
וּבְנֹוֹת וּגַם עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת
(וְנִתְקַיְּמָה בִיעֵקֵב הַבְּרַכָּה שִׁיְחַק בִּירֵךְ
אוֹתוֹ שֶׁהַקְּדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא יֵתֵן לוֹ שִׁפְעַ
"מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי
עֲשׂוֹי לִיעֵקֵב: יַעֲקֹב אָחִי, לֹא כָךְ

(13) ראה גם סה"מ ה'ש"ת ע' 112. (14) ראה גם אוה"ת שם. (15) קה"ר פ"א, יג. פ"ג, י"ד. וראה ב"ר רפע"ב ובפ"י מהרז"ו.
(16) ילקוט שמעוני תולדות רמז קיא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 להיכנס לארץ עקר, שחבבו את ממונם (מקניהם) יותר מן
 2 הנפשות כו', ועליהם נאמר²⁰ במשלי נחלה מבהלת' שהתקבלה
 3 בבהלה ובמהירות כהחלטה נמהרת בראשונה גו', ואם כן שני המדרשים
 4 העוסקים בסיבה שבני גד ובני ראובן רצו נחלה בעבר הירדן סותרים זה את
 5 זה, כי מדרש אחד משבח את בני גד
 6 ובני ראובן על כך ואומר שהדבר ניתן
 7 להם מפני מעלתם שהתרחקו מהגזל,
 8 ואילו המדרש השני אומר שהייתה זו
 9 'נחלה מבהלת' שהתקבלה במהירות
 10 ומדבר בהיפך השבח, שעשו את
 11 העיקר לטפל ואת הטפל לעיקר, אבל
 12 לפי המבואר לעיל אין כאן סתירה פי
 13 לפי הפרוש הפנימי בענין
 14 הגזל, הרי גם מה שהרחיקו
 15 את עצמן מן הגזל הוא הפך
 16 שבחן, כי המשמעות הפנימית
 17 המשמעות של התרחקות מן הגזל כאן
 18 היא שלא רצו לעסק בברור
 19 הניצוצות כו' כמבואר לעיל.
 20 ג) והנה פשט'מע משה שבני
 21 ראובן ובני גד אינם רוצים
 22 להכנס לארץ והטעם הפנימי לכך
 23 היה מפני שלא רצו לבוא במגע עם
 24 ענייני העולם הזה כדי לעסק
 25 בעבודת הברורים, והטעם
 26 הפנימי לאי הרצון לעסוק בעבודת
 27 הברורים הוא מפני שיראים בני
 28 גד ובני ראובן חששו
 29 שההתעסקות בענייני העולם
 30 מתוך טרחה וטרדה תבלבל אותם
 31 ותהיה הפרעה מהדבקות
 32 באלקות, אזי השיב להם על
 33 זה משה רבנו בדברי תוכחה כו'
 34 כמסופר בתורה באריכות.
 35 וממשין ומבאר את המשמעות
 36 הפנימית של הדברים.
 37 והענין פנה, דהנה, ידוע²¹
 38 בתורת החסידות שעבודת משה
 39 היתה להמשיך בחינת הדעת באלוקות בכל בני ישראל גם
 40 בנפשות הנמוכות שהן מבחינת 'זרע בהמה', כמבואר בקבלה
 41 וחסידות על הכתוב "זרועתי את בית ישראל זרע אדם זרע בהמה" שהנשמות
 42 הגבוהות ששורשן מבחינת "אדם העליון" (ככתוב במעשה המרכבה ועל
 43 הכסא דמות כמראה אדם") ויש להם ידיעה גדולה באלוקות, כאדם בר'דעת,

1 אמת' לי שתטל אתה העולם-הבא ואני אטל העולם-הזה,
 2 מנין לך כל הממון הזה" שהוא ענייני העולם הזה כו'. וכיין
 3 שעשו טוען שעולם-הזה שיף לחלקו, נמצא, שלקיחת
 4 נצוצות הקדשה שנמצאים בדברים הגשמיים שבעולם-
 5 הזה חלקו של עשוי, על ידי עבודת
 6 הברורים הוא ענין של גזלה
 7 שהרי בכך הניצוצות עוברים מרשותו
 8 של עשוי לרשותו של יעקב.
 9 ועל-דרך מה שכתוב¹⁷ בתורה
 10 שהכעניי מלך ערד נלחם בבני ישראל
 11 וישב ממנו שבי, ולעניינו
 12 הכוונה היא שבני ישראל פודים את
 13 הניצוצות מהשבי ביד ה'לעומת זה'
 14 היינו שלוקחים את ניצוצות
 15 הקדשה מן האויב כו'
 16 ומעבירים אותם ומעלים אותם לרשות
 17 הקדושה.
 18 ויש לומר, שמה שבני ראובן
 19 ובני גד הרחיקו את עצמן מן
 20 הגזל, וכדברי המדרש שהובא לעיל,
 21 הוא סיבה וטעם לכך שהקדוש-ברוך-
 22 הוא נתן להם נחלה מעבר לירדן
 23 הינו, לפי פנימיות הדברים שלא
 24 רצו לעסק בגזל נצוצות
 25 הקדשה מיד האויב של הקדושה
 26 על-ידי ההתעסקות בענייני
 27 העולם שהיתה נדרשת מבני ישראל
 28 בפניסה לארץ, ולכן בקשו בני
 29 גד ובני ראובן לקבל אחרונה
 30 בעבר הירדן מזרחה וכיוון
 31 שהיו רועי צאן ולא יעסקו במלאכה
 32 שמחייבת מגע עם ענייני העולם הזה,
 33 לא יעסקו בברור הניצוצות שנפלו'
 34 אל תוך ענייני העולם.
 35 ועל-פיו-יש לתוף שלא תהיה
 36 סתירה בין שני המדרשים בנוגע
 37 לבני גד ובני ראובן, מאמר
 38 המדרש הנ"ל שהרחיקו
 39 עצמן מן הגזל, שמדבר בשבחן¹⁸ ולפי פשט הדברים בני גד ובני
 40 ראובן קיבלו את נחלתם מעבר לירדן בתור שכר על כך שהתרחקו מגזל,
 41 ומאמר המדרש¹⁹ במקום אחר שהוא הפך שבחן, שבקשו
 42 להישאר בעבר הירדן כיוון שעשו את העקר טפל, היינו המקנה הרב
 43 שהיה להם טפל ואת הטפל הנפשות של שבטים אלה שבכילם עדיף

(17 חוקת כא, א. 18) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' א'שמ. 19) במדבר"ר סוף פרשתנו. 20) משלי כ, כא. 21) תו"א משפטים עו, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הזאת לכם לאַחֲזָה²³, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה בגלל השתתפותם במלחמה
 2 על ארץ ישראל מתוך מסירות נפש תִּהְיֶה גַם אֲצֻלְם בני גד ובני ראובן
 3 הַמַּעֲלָה שֶׁבִּפְנֵי־סֵה לְאָרֶץ שהייתה אצל השבטים שקיבלו את נחלתם
 4 בתוך הארץ, שְׁעַל זֶה על המעלה (הרוחנית) שבכניסה לארץ ישראל
 5 נֶאֱמַר²⁴ כדברי כלב בן יפונה
 6 ויהושע בן נון לאחר שהמרגלים
 7 הוציאו את דיבת הארץ "טוֹבָה
 8 הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד" (ואכן גם
 9 בעניינינו משה רבינו משווה בין בקשת
 10 בני גד ובני ראובן לא לקבל נחלה
 11 בארץ להדברי המרגלים, ובתורת
 12 החסידות מוסבר שגם המרגלים לא
 13 רצו להיכנס לארץ מפני החשש
 14 שהעיסוק בענייני העולם יפריע להם
 15 מעבודת ה' כפי שהיה במדבר), וכאן
 16 מבואר שעל־ידי מסירות־נפש ניתן
 17 לקבל ממשה רבנו 'דעת' באלקות גם
 18 מעבר הירדן כמו בארץ ישראל שעליה
 19 נאמר שהיא טובה מאוד מאד.
 20 וְהִינוּ, דַּעַם הֵיית שְׁגַם עֵבֶר
 21 הַיֵּרְדֵן היא בְּכָל־אֶרֶץ
 22 יִשְׂרָאֵל לְגַבִּי שְׁאֵר הָאֲרָצוֹת
 23 ביחס לשאר ארצות חוץ לארץ, וְכִמוֹ
 24 שְׁפֹתַי הַצְּמַח צֶדֶק²⁵
 25 דְּלִכְאוּרָה נוֹהֵג פֶּה בעבר הירדן
 26 תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂוֹת מְדֹאֲרֵיתָא
 27 מן התורה ולא רק מתקנת חכמים
 28 וְכָל הַמַּצּוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאָרֶץ,
 29 כמו בארץ ישראל, מִכָּל־מְקוֹם
 30 בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל גּוֹפָא עצמה
 31 יִשְׁנָן פְּמָה מַעֲלוֹת וּמְדַרְגּוֹת,
 32 וְכִדְאִיתָא וכפי שכתוב בַּמְּדַרְשׁ²⁶
 33 עֵשֶׂר קַדְשׁוֹת הֵן, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 34 מְקַדְשֵׁת מִכָּל הָאֲרָצוֹת כו',
 35 אֶרֶץ כְּנַעַן מְקַדְשֵׁת מִעֵבֶר
 36 הַיֵּרְדֵן כו', וכדברי המשנה במסכת

1 נקראות "זרע אדם" ושאר הנשמות (אשר כדברי רבנו הזקן ב'תורה אור'
 2 "שהם כמעט כל הנשמות שבדורותינו") שאין להם דעת באלוקות בדרגה
 3 גבוהה נקראות "זרע בהמה" שְׁזָהוּ מַה שְׁפָתוֹב²² בתורה בפרשה שנייה
 4 של קריאת שמע שמשה רבנו ואמר לבני ישראל שאם ישמעו וישמרו את
 5 המצוות אזי "וְנִתְּתִי עֵשֶׂב בְּשֹׂדֶךְ
 6 לְבַהֲמֹתָךְ", וְהִינוּ, שְׁלֵהִיתוּ
 7 כיוון שמשה רבנו הוא מִבְּחִינַת
 8 'דַּעַת עֲלִיוֹן' שורש נשמתו הוא
 9 מבחינת הרעת הנעלית באלוקות
 10 שְׁלֵמְעָלָה אפילו מַעוֹלָם
 11 הָאֲצִילוֹת, העולם הנעלה ביותר
 12 מארבעת העולמות הכלליים אצילות-
 13 בריאה־יצירה־עשיה, לְכֵן מפני גודל
 14 מעלתו יְכוֹל הוא משה רבינו
 15 לְהַמְשִׁיךְ 'דַּעַת' באלוקות גַּם
 16 בַּנְּשׂוֹמוֹת הנמוכות דְּבִרְיָאָה־
 17 יְצִירָה־עֲשִׂיָה שהן למטה מנשמות
 18 דאצילות, נשמות הנקראות "זרע
 19 בהמה" כמבואר לעיל.
 20 וְיִמְזָה מהאמור לעיל שמשה רבנו
 21 ממשיך 'דעת' באלוקות אפילו בנשמות
 22 נמוכות מוֹכֵן שְׁמֹשֶׁה נוֹתֵן כַּח
 23 לְשִׁבְטִים, שְׁעַם הֵיית שְׁרָשָׁם
 24 מִבְּחִינַת 'שְׁנֵים־עָשָׂר בְּקָר
 25 דְּבִרְיָאָה יְצִירָה עֲשִׂיָה'
 26 (בְּחִינַת "בְּהִמְתָּךְ") ולא מעולם
 27 האצילות, מִכָּל־מְקוֹם יוֹכְלוּ גם
 28 השבטים לְהַתְּעַסֵּק עִם דְּבָרִים
 29 גְּשָׁמִים בְּאֶפֶן שְׁלֵא יִבְלָבֵל
 30 אוֹתָם מַעֲבֹדָתָם ולכן משה רבנו
 31 הוכיח את בני גד ובני ראובן על
 32 סירובם להיכנס לארץ ולעסוק בענייני
 33 העולם כי הם חששו לעסוק בעבודת
 34 הבוררים שמה המגע בענייני העולם
 35 יפריע להם להיות דבקים באלוקות, כי
 36 החשש הזה לא מוצדק שהרי משה
 37 רבינו משפיע 'דעת' באלוקות ונותן
 38 לנשמות נמוכות.
 39 אָמְנָם, בְּשִׁבִיל זֶה כדי שהנשמות אכן יקבלו ממשה רבנו את ה'דעת'
 40 צְרִיף לְהֵיית מצידם עֲנֵן שֶׁל מְסִירוֹת־נְפֶשׁ, וְזָהוּ שְׁאֲמַר לְהֵם
 41 מֹשֶׁה שהתנאי למילוי בקשתם לקבל נחלה מעבר הירדן הוא "אם
 42 תִּחְלְצוּ לְפָנַי ה' גו' ותשתתפו עם כל השבטים במלחמה על הארץ,
 43 והרי מלחמה דורשת מסירות נפש וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ גו' וְהִיתָה הָאָרֶץ

(22) עקב יא, טו. (23) פרשתנו שם, כ-כב. (24) שלח יד, ז. וראה לקו"ת שלח לו, ב ואילך. (25) אוה"ת שם. (26) במדב"ר פ"ז,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 נחלתם בעבר הירדן) תהיה מעלת ארץ ישראל בשלמותה,
 2 שהיא נעלית אפילו מארץ כנען ובוודאי יותר מעבר הירדן, צריף להיות
 3 אצלם אצל בני ראובן ובני גד ענין המסירות נפש, "תחלצו
 4 לפני ה' למלחמה" ככבוש הארץ ובכוח המסירות נפש וההשפעה
 5 של משה רבנו, יש להם אכן את
 6 המעלה של ארץ ישראל עצמה ולא
 7 חסר להם דבר.
 8 (ד) ויש לקשר כל הנ"ל עם
 9 מה שכתוב בתחלת הפרשה
 10 פרשת השבוע, פרשת מטות ו'ינדבר
 11 משה אל ראשי המטות גו' זה
 12 הדבר אשר צוה ה', איש כי
 13 ידור נדר" וגו', והנושא המדובר
 14 בפסוקים אלה הוא ענין הנדרים,
 15 והתרת נדרים על ידי חכם
 16 (נחיד ממחה²⁷ בנושא נדרים,
 17 הנחשב כמו שלוש דיינים) שעוקר
 18 את הנדר מעקרו²⁸ המתיר את
 19 הנדר באופן מוחלט, כאילו לא היה נדר
 20 מלכתחילה.
 21 והענין בזה²⁹, על פי חסידות
 22 דהנהגה הנדר הוא ענין
 23 הפרישות והתבודלות מענייני
 24 העולם הזה, כמאמר רבותינו
 25 ז"ל³⁰ בפרקי אבות נדרים סיג
 26 לפרישות, והוא בקחינת
 27 בינה³¹ כמבואר בקבלה וחסידות (כי
 28 נדרים, פרישות והתרחקות מתאוות
 29 העולם הזה, הוא עניין התשובה,
 30 והתשובה מגעת עד בחינת בינה, ולכן
 31 אומרים 'כל נדרי' ביום הכיפורים
 32 שעניינו תשובה, ואילו מצד מדינת
 33 החכמה לא צריכה להיות פרישות
 34 והתרחקות אלא אפשר לברר את ענייני
 35 העולם ולהעלותם ואפילו להפוך חושך
 36 לאור וכפי שיחבאר גם להלן). ומצד
 37 בחינת בינה, שבה מתחיל
 38 מציאות ה'יש, וכפי שהוא בכוחות
 39 השכל שהבינה היא הסתעפות
 40 והתרחבות של נקודת הרעיון, בחינת החכמה, לפרטים שיוצרים דבר שיש בו
 41 עומק, אורך ורוחב, וכאשר ישנה מציאות 'יש' שצריך לעשות לה גדרים
 42 והגבלות ישנו ענין הנדר, שפורש האדם גם מדברים המתרים

1 נחלתם בעבר הירדן) תהיה מעלת ארץ ישראל
 2 בשלמותה, צריף להיות אצלם ענין המסירות-
 3 נפש, "תחלצו לפני ה' למלחמה" ככבוש הארץ.
 4 (ד) ויש לקשר כל הנ"ל עם מה שכתוב בתחלת
 5 הפרשה ו'ינדבר משה אל ראשי המטות
 6 גו' זה הדבר אשר צוה ה', איש כי ידור נדר"
 7 וגו', ענין הנדרים, והתרת נדרים על ידי חכם
 8 (נחיד ממחה²⁷) שעוקר את הנדר מעקרו²⁸.
 9 והענין בזה²⁹, דהנהגה הנדר הוא ענין הפרישות,
 10 כמאמר רבותינו ז"ל³⁰ נדרים סיג לפרישות,
 11 והוא בקחינת בינה³¹. ומצד בחינת בינה, שבה
 12 מתחיל מציאות ה'יש, ישנו ענין הנדר, שפורש
 13 גם מדברים המתרים שבעולם, כדי שלא
 14 יבלבלוהו ויורידוהו ממדרגתו בעבודת ה'.
 15 אמנם, "החכם עוקר את הנדר", כי מצד בחינת
 16 ה'חכמה' שהיא ענין בטול במציאות, ש"הוא
 17 לבדו הוא ואין זולתו, שזו היא מדרגת
 18 החכמה³², אין מקום לחשש שעניני העולם
 19 יבלבלוהו מעבודת ה', ולכן אין צורך לפרש
 20 מדברים המתרים, ואדרבה, כדאי את
 21 בירושלמי³³ שעתיד אדם ליתן דין וחסבון על
 22 כל שראתה עינו ולא אכל, והינו לפי שעל ידי
 23 ההתעסקות בעניני העולם מקברים ומעלים
 24 אותם להיות בליים לאלקות. וזהו גם מה שכתוב
 25 ו'ינדבר משה אל ראשי המטות גו' זה הדבר"
 26 גו', דהנהגה "מטות" הן המדות, ו"ראשי המטות"
 27 הם בחינת הבינה שהיא שרש ומקור המדות,
 28 "אם הבנים", ומלשה הוא בחינת החכמה. וזהו
 29 השכל שהבינה היא הסתעפות
 30 והתרחבות של נקודת הרעיון, בחינת החכמה, לפרטים שיוצרים דבר שיש בו
 31 עומק, אורך ורוחב, וכאשר ישנה מציאות 'יש' שצריך לעשות לה גדרים
 32 והגבלות ישנו ענין הנדר, שפורש האדם גם מדברים המתרים

(27) פירש"י פרשתנו ל, ב. (28) כתובות ער, ב. (29) בהבא לקמן – ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' א'רעג ואילך. ע' א'שכו ואילך. ד"ה וידבר גו' ראשי המטות תר"ל (סה"מ תר"ל ע' רכו ואילך). ועוד. (30) אבות פ"ג מ"ג. (31) פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"ד (בערכו). (32) תניא פל"ה בהגהה. (33) סוף קידושין.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

כל אחד ואחת, בכל זמן ובכל מקום. וכך גם בנושא זה של ההבדל בין עבודת
 יוסף ועבודת השבטים וההבדל בין בני גד ובני ראובן לשאר השבטים.
 והענין בזה, שאצל כל אחד ואחד מִיִּשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִיּוֹת
 שְׁנֵי אוֹפְנֵי הָעֲבוּדָה, גם מתוך התעסקות בענייני העולם וגם מתוך
 התרחקות מהעולם בְּדַגְמַת בְּנֵי
 רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד, שֶׁקָּבְלוּ
 נִחְלָתָם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן עֵינָן
 הפרישות וההתרחקות ומִכָּל־מְקוֹם
 הָיָה אֶצְלָם עֵנָן "חֲלוּצִים
 תַּעֲבֹרוּ" גו' וגם היו שותפים
 לכניסה לארץ ישראל שכרוכה
 בהתעסקות בענייני העולם.
 ובכָּל־לוֹת הֵם שְׁנֵי אוֹפְנֵי
 עֲבוּדַת הָאֲבוֹת שהיו מופשטים
 מענייני העולם וְהַשְּׂבָטִים שֶׁכֵּן הָיוּ
 עסוקים בענייני העולם, דְּהֵינּוּ,
 הָעֲבוּדָה בְּבַחֲיִנַת יְחִוּדָא
 עֲלֵאָה' השגה והכרה באחדות ה'
 בדרגה נעלית, באופן כזה שכל
 המציאות לא תופסת מקום כלל
 (ביטול במציאות) וְהָעֲבוּדָה
 בְּבַחֲיִנַת יְחִוּדָא תַּתְּאָה' 36
 השגה והכרה באחדות ה' בדרגה
 נמוכה, באופן כזה שהמציאות כן
 תופסת מקום אלא שמכל־מקום היא
 בטלה אלאקות. וְכַמְבָּאָר
 בְּקִנְטָרְס עֵץ הַחַיִּים' 37
 לאדמו"ר ה"ש"ב, שְׂאָף שְׂמֵדַת
 כָּל הָאָדָם אוֹפֵן הַעֲבוּדָה שֶׁל אָדָם
 רגיל, בדרך כלל היא הָעֲבוּדָה
 דְּיְחִוּדָא תַּתְּאָה', כי לאדם רגיל
 קשה להגיע להכרה ביחודא עילאה,
 היינו שכל מציאות העולמות והנבראים
 לא נחשבת כלל וכאילו איננה קיימת
 כלל. מִכָּל־מְקוֹם מְחִיב כָּל
 אָחָד גַּם אָדָם רָגִיל לִבְא לִידֵי
 בְּטוּל דְּיְחִוּדָא עֲלֵאָה', שְׁהִיא
 דווקא ההתבטלות הזו, העמוקה יותר
 והנעלית יותר הַנּוֹתְנַת לְאָדָם כְּחַ
 וְעוֹ שְׂתֵּהִיָּה עֲבוּדָתוֹ בְּיְחִוּדָא תַּתְּאָה' שהיא אמנם העבודה
 הרגילה שלו עֲבוּדָה שְׂלֵמָה וְלֹא פֶל מִמְדַּרְגָּתוֹ ולפחות העבודה
 של יְחִוּדָא תַּתְּאָה' תהיה אצלו בשלמות.
 וממשיך ומפרט את משמעות הדבר שמצד אחד העבודה היא בדרך יְחִוּדָא

וְזֶהוּ "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת" גו', שְׂזוּהֵי נְתִינַת
 כַּח מְמֹשֶׁה (בְּבַחֲיִנַת חֲכָמָה) לְ"רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת" (בְּבַחֲיִנַת
 בִּינָה) לְפַעַל עֵנָן הַתֵּרַת נְדָרִים, וגם אם נדרו נדרים כי היו במצב
 שמצריך פרישות, יתעלו למצב נעלה יותר בביטול לאלקות ולא יהיו זקוקים
 לכך, והתרת הנדרים היא כדי שְׂלֵא
 יֶצְטָרְכוּ לְפָרֵשׁ מֵהַדְּבָרִים
 הַמְתָּרִים, אֲלֵא אֲדַרְבָּהּ,
 לְבָרְרָם וּלְהַעֲלוֹתָם לְקַדְשָׁה.
 וְזֶהוּ גַם מֵה שְׂכָתוֹב בַּפְּסוּק זֶה
 הַמְדַבֵּר בְּעֵינָן הַנֹּדֵר "זֶה הַדְּבָר
 אֲשֶׁר צִוָּה ה'", "זֶה" דִּיקָא,
 בְּבַחֲיִנַתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שְׁ"נְתַנְבֵּא בְּזֶה"³⁴, שֶׁהוּא עֵנָן
 הַגְּלוּי שֶׁל רְאֵיַת הַמַּהוּת כו',
 על פסוק זה, "זה הדבר אשר ציווה ה'
 אל משה" אמרו חכמינו ז"ל שכל
 הנביאים נתנבאו ב'כה' והנבואות
 שלהם פותחות ב'כה אמר ה', ואילו
 משה רבינו נתנבא ב'זה', ומוסבר על
 כך בתורת החסידות ש'כה' מתייחס
 לעולמות ונבראים שהם מציאות
 לעצמם (עולמות בריאה־יצירה־עשייה
 שבהם האלוקות היא בהסתרה) ו'זה'
 מתייחס למציאות שבטלה לאלקות
 בביטול מוחלט (עולם האצילות שבו
 האלוקות היא בגלוי, ועל דבר גלוי
 וניכר אומרים "זה", "מראה באצבעו
 ואומר זה", וכדברי המאמר כאן, 'זה'
 הוא לשון גילוי שהדבר גלוי במידה
 כזו שניתן לראות ולהכיר את מהותו,
 ולא להסתפק רק בידעת המציאות
 שלו, שְׂמַבְחִינָה זו, הגילוי בבחינת
 ז'ה' נְמַשְׁכַּת מִמֶּשֶׁה רַבְּנוּ נְתִינַת־
 כַּח לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְקָלְלוֹת
 הָעֲבוּדָה בְּבִרְרוּ הָעוֹלָם.
 וְכָל זֶה הוּא עַל־דֶּרֶךְ מֵה
 שְׂנַתְבָּאָר לְעִיל שְׂמֹשֶׁה רַבְּנוּ
 הוּא הַנּוֹתֵן כַּח לְשְׂבָטִים
 שְׂמַבְחִינַת 'שְׁנֵים־עָשָׂר בְּקָר
 דְּבְרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה', וכך גם לנשמות ישראל שהם בדרגה נמוכה
 שְׂיֻוְכְלוּ גַם הֵם לְהַתְעַסֵּק בְּעֵנָנֵי הָעוֹלָם בְּאֶפְסָן שְׂלֵא יְבַלְבֵּל
 אוֹתָם מֵעֲבוּדָתָם כו' כמו יוסף הצדיק ובעלי נשמות גבוהות.
 ה) וְהִנֵּה יְדוּעַ שְׂכָל עֵנָן פְּתוּרָה הוּא הוֹרָאָה בְּעֲבוּדָה³⁵ שֶׁל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 תתאה' ומצד שני היא חייבת לכלול גם את הביטול הנעלה יותר של יחודא
2 עלאה'.
3 והינו, שעקר העבודה של אדם רגיל היא עבודת הברורים על
4 ידי מגע עם ענייני העולם, שהיא לא באפן של יחודא עלאה'
5 המביאה לפרישות מענייני העולם,
6 אלא באפן של יחודא
7 תתאה' דוקא שכוללת הכרה
8 במציאות העולם והתעסקות עימה כדי
9 לבררה ולהעלותה, ולכן מצינו
10 בגמרא שהנהגת אנשי יריחו
11 שהיו פורכין את שמע
12 ומחברים את אמירת פסוק ראשון של
13 קריאת שמע להמשך הפרשה, "ואהבת
14 את ה' אלוך" ולא היו מפסיקין
15 בין "אחד" ל"ואהבת"
16 באמירת "ברוך שם כבוד
17 מלכותו לעולם ועד", כפי
18 שהכמים תיקנו וכפי שאנו אומרים
19 הינו, שעבודתם של אנשי יריחו
20 היתה באפן של יחודא
21 עלאה' (המרומו בפסוק "שמע
22 גו' אחד" 39 המדבר על אחדות ה'
23 בדרגה עליונה), ולא כעבודתם של
24 אנשי יריחו שלא הייתה באפן של
25 יחודא תתאה' (המרומו באמירת
26 "ברוך שם כבוד מלכותו
27 לעולם ועד" 39 שהיינו הכרה
28 במציאות העולם והמשכת אלוקות בעולם), היינו שעברו את ה' ביחודא
29 עלאה' בלבד היתה שלא ברצון חכמים 40, בין שעקר

העבודה היא עבודת הברורים, שהיא לא באפן
של יחודא עלאה', אלא באפן של יחודא
תתאה' דוקא, ולכן מצינו שהנהגת אנשי יריחו
שהיו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בין
"אחד" ל"ואהבת" באמירת "ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד", הינו, שעבודתם היתה
באפן של יחודא עלאה' ("שמע 38 גו' אחד" 39),
ולא באפן של יחודא תתאה' ("ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד" 39), היתה שלא ברצון
חכמים 40, בין שעקר העבודה היא באפן של
יחודא תתאה' דוקא, אלא שצריך להיות בזה
גם-כן בחינת הבטול ד'יחודא-עלאה' במעט
מזעיר על-כל-פנים, שאז תהיה העבודה
ד'יחודא תתאה' עבודה אמיתית. וחבור שני
אופני עבודה הנ"ל הוא על-דרך חבור שני
העצים 'יוסף' ו'יהודה' 41. והכח על זה הוא
על-ידי משה, כנ"ל בענין 'וידבר משה אל
ראשי המטות גו' זה הדבר" 42.
גו' 42/1.

(38) ואתחנן ו, ד. 39) ראה זח"א יח, ב, יב, א. תניא שעהיו"א פ"ז. (40) פסחים נו, א. (41) יחזקאל לז, טד"ז. (42) חסר סיום המאמר (המז"ל).

המשך ביאור למס' שבת ליום שלישי עמ' א

1 שואלת הגמרא: מאי שנא כנפי יונה דאמר ליה - מדוע בחר
2 אלישע לומר שבירו כנפי יונה, ולא אמר ליה שאר עופות. משיבה
3 הגמרא: משום דמיא - שדומה כנפי ישראל ליונה והמצוות
4 לכנפיה, שנאמר (תהלים סח יד) 'כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה
5 בירקרק חרוין' ו-נוצותיה מצופות בכסף וכנפיה מצופות בהב
6 משובח, הפסוק מדבר על עם ישראל שחומד את התורה ואת
7 המצוות, והמשיל אותם ליונה, מה - כשם שיונה זו כנפיה מנינות
8 עליה ובהם היא נלחמת ולא במקורה, אף ישראל מצות מנינות
9 עליהן.
10 הגמרא דנה בהעברת איזמל המילה בשבת דרך הרשיות השונות:
11 אמר רב אבא בר רב אדא אמר רבי יצחק, פעם אחת שבהו ולא
12 הביאו למקום המילה איזמל מערב שבת והביאוהו בשבת (דרך גנות
13 ודרך חצירות),

1 הגמרא מביאה ראייה שמצות תפילין רפוייה בידם: דאמר רבי ינאי,
2 תפילין צריכין להניחם כאשר הגוף נקי, כאלישע בעל כנפים.
3 מבררת הגמרא: מאי היא - מה הכוונה גוף נקי, אמר רבי ינאי יפית
4 בהם - בעודם עליו. רבא אמר שלא ישן בהם. מבארת הגמרא:
5 ואמאי קרו ליה אלישע בעל כנפים, לפי שפעם אחת גזרה מלכות
6 הרשעה גזרה על ישראל שכל המניח תפילין על ראשו יקר - יקר
7 את מוחו, והיה אלישע מניח תפילין ויצא לשוק, וראהו קסדר אחד
8 - ממנה על ביצוע הגזרה. רין אלישע מלפניו רין הקסדר אחריו.
9 בין שהגיע הקסדר אצלו, נמלן - הסיר אלישע את תפיליו מראשו
10 ואתון בידו. אמר לו הקסדר מה בידך, אמר לו אלישע בידך כנפי
11 יונה, ופשיט אלישע את רדו לאמת את דבריו ונמצאו בה כנפי יונה.
12 לפיכך היו קוראין אותו בעל כנפים. מדברי רבי ינאי נלמד שהעם
13 לא נזהרו בהנחת תפילין בגוף נקי, כאלישע, וכן שאלישע היה
14 יחיד במסירת נפשו על קיום מצות תפילין.